Калач Г. М.,
канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри економіки підприємства,
Університет ДФС України, м. Ірпінь,
Україна

ЗАХИСТ ПОДАТКОВОЇ БАЗИ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ КОНТРОЛЬОВАНИХ ОПЕРАЦІЙ

За даними [1], в економіці України все ще домінують великі та середні підприємства (і перших, і других – більше за 40%), при чому частина з останніх насправді входить до більших бізнес-груп. Такі підприємства завдяки своїм неформальним зв'язкам мають великі можливості для уникання податків тому переважна частина податкових надходжень втрачається через інструменти ухилення від сплати податків та агресивного податкового планування.

Одним з інструментів агресивного податкового планування та ухилення від сплати податків в Україні є трансфертне ціноутворення під яким розуміють систему визначення звичайної ціни товарів та/або результатів робіт (послуг) в операціях, визнаних відповідно до Податкового кодексу контрольованими[2]. В табл. 1 наведено обсяг та кількість контрольованих операцій за п'ять звітних періодів.

Таблиця 1 – Динаміка обсягу та кількості контрольованих операцій з трансфертного ціноутворення в Україні за період з 2013 по 2017 рік

Показники	2013 (вересень – грудень)	2014	2015	2016	2017
Кількість звітів про здійснені контрольовані операції (тис. звітів)	2,5	1,9	3	2,8	2,1
Сума контрольованих операцій (млрд.. грн.)	1159	3611	1630	2413	1564

Джерело: складено автором за даними [3]

Податковий кодекс України також дає чіткий перелік трансакцій, які визначаються як контрольовані. Із 2018 року контроль за трансфертним ціноутворенням поширюється на операції нерезидента та його постійного представництва в Україні, а також на будь-які операції з пов'язаною особою-нерезидентом, що структуруються через непов'язаних посередників, які не виконують істотних функцій.

Засади визначення операцій контрольованими встановлені п.п. 39.2.1 п. 39.2 ст. 39 Податкового кодексу України. Для цілей нарахування податку на прибуток підприємств згідно з п.п. 39.2.1.1 п.п. 39.2.1 п. 39.2 ст. 39 ПКУ контрольованими операціями є:

а) господарські операції, що впливають на об'єкт оподаткування сторін

таких операцій, що здійснюються платниками податків з пов'язаними особами – нерезидентами;

б) зовнішньоекономічні господарські операції з продажу товарів через комісіонерів – нерезидентів.

Відповідно до п.п. 39.2.1.2 п.п. 39.2.1 п. 39.2 ст. 39 ПКУ для цілей нарахування податку на прибуток підприємств контрольованими є господарські операції, що впливають на об'єкт оподаткування платника податків, однією із сторін яких є нерезидент, зареєстрований у державі (на території), що включена до переліку держав (територій), затвердженого Кабінетом Міністрів України. У грудні 2017 року до оновленого списку потрапили 79 держав (територій) за такими критеріями:

– ставка податку на прибуток підприємств на 5 і більше відсоткових пунктів нижча, ніж в Україні (тобто менше 13%);

– з ними Україна не укладала міжнародні договори з положеннями про обмін інформацією;

– їхні компетентні органи не забезпечують своєчасний та повний обмін податковою та фінансовою інформацією на запити ДФС.

Цікаве дослідження щодо обсягів торгівлі з даними країнами провели експерти компанії YouControl, вони зазначають, що обсяг експорту в країни, що фігурують у переліку, сумарно виріс у 1 півріччі 2018 року порівняно з аналогічним періодом 2017 року майже на 20% і досягнув 2 млрд. дол., або ж 8,6% від загального експорту за цей період, який склав понад 23 млрд. дол. Тобто, посилення контролю не тільки не зменшило обсяг експортно-імпортних операцій до «податкових гаваней», а призвело до їх зростання і до збільшення обсягів переведення прибутку українського походження без відповідного оподаткування податком на прибуток підприємств. Частіше всього в названі країни збували зернові культури, чорні метали та в значно меншій кількості різноманітні жири й олії [4].

Україна досить повільно приєднується до впровадження нових світових стандартів податкової прозорості та обміну фінансовою інформацією. Як зазначають аналітики Центру соціально-економічних досліджень CFSE: «механізм з контролю трансфертного ціноутворення понад 5 років підтримується в первісно-зародковому стані (охоплення компаній, що здійснюють ризикові операції, перевірками не перевищує одного відсотка) та генерує «імітаційні» результати роботи (за період 2013 – 2017 рр. лише 6 млрд грн або 0,00058% стали предметом переслідування при загальних обсягах контрольованих операцій, які склали 10 377 млрд. грн.)» [1].

Для зменшення обсягу податкових втрат важливим є приєднання України до процедур автоматичного обміну фінансової та податкової інформації за

міжнародним стандартом Common Reporting Standard (CRS) OECP, для цього потрібно здійснити модернізацію IT-системи Державної служби фінансового моніторингу. Також необхідно провести практичну реалізацію міжнародних зобов'язань України щодо Угоди від 7 лютого 2017 року між Україною та США для поліпшення виконання податкових правил й застосування положень Закону США «Про податкові вимоги до іноземних рахунків» та Програми розширеного співробітництва в рамках ініціативи Організації економічного співробітництва і розвитку (План OECP/G20 BEPS), до якого Україна приєдналась 1 січня 2017 року (мінімальний стандарт) та реалізувати інші заходи для встановлення загальних правил протидії ухиленню від сплати податків (General Anti-Avoidance Rules).

Список використаних джерел

1. Дубровський В., Черкашин В., Гетман О. Порівняльний аналіз фіскального ефекту від застосування інструментів ухилення/уникнення від оподаткування в Україні: нові виклики. – Інститут соціально-економічної трансформації. Центр соціально-економічних досліджень CFSE – Україна. 2019. URL: http://www.visnuk.com.ua/uploads/assets/files/2019/Pdf/Analiz-shem-2019-FINAL.pdf

2. Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо трансфертного ціноутворення: Закон України від 04.07.2013 № 408-VII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/609-19.

3. ДФС: результати роботи щодо контролю за трансфертним ціноутворенням. – Прессслужба Державної фіскальної служби України. URL: http://sfs.gov.ua/media-tsentr/novini/367675.html.

4. Корнилюк Р. Гостинні «гавані»: український експорт до «офшорів» виріс на 20%, а імпорт – на 40%. URL: https://youcontrol.com.ua/news/hostynni-havani-ukrayinskyy-eksport-do-ofshoriv-vyris-na-20-a-import-na-40/

ДЕРЖАВНА ФІСКАЛЬНА СЛУЖБА УКРАЇНИ
Університет державної фіскальної служби України

TAX
CONGRESS

ЗБІРНИК ТЕЗ ПОДАТКОВОГО КОНГРЕСУ

"Управління публічними фінансами та проблеми забезпечення національної економічної безпеки"

12 ГРУДНЯ 2019 | М. ІРПІНЬ

ЗБІРНИК ТЕЗ

ПОДАТКОВОГО КОНГРЕСУ

«Управління публічними фінансами та проблеми забезпечення національної економічної безпеки»

Ірпінь

2019

УДК 351.72:005(06)
ББК 65.261-21Я431
У 67

Рекомендовано до друку
Вченою радою Університету ДФС України
(протокол № 13 від 20.12.2019)

Редакційна колегія:

Пашко П. В., д-р екон. наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України (голова); **Шевчук О. А.**, д-р екон. наук, професор (заступник голови); **Весельська Л. А.**, канд. держ. упр., доцент; **Горбовий А. Ю.**, д-р техн. наук, професор; **Коротун В. І.**, канд. екон. наук, старш. наук. співроб.; **Кужелєв М. О.**, д-р екон. наук, професор; **Малиновський І. Й.**, канд. наук з фіз. виховання і спорту, професор; **Мацелюх Н. П.**, д-р екон. наук, професор; **Тончій В. В.**, д-р юрид. наук, професор; **Туржанський В. А.**, канд. екон. наук, доцент; **Чмелюк В. В.**, канд. юрид. наук; **Швабій К. І.**, д-р екон. наук, професор; **Ярова О. А.**, канд. фіз.-мат. наук, доцент.

У 67 **Управління публічними фінансами та проблеми забезпечення національної економічної безпеки**: збірник тез Податкового конгресу (м. Ірпінь, 12 грудня 2019 р.). Ірпінь: Університет ДФС України, 2019. 713 с. (Серія «Податкова та митна справа в Україні». Т. 141)

ISBN 978-966-337-563-2

Збірник містить матеріали Податкового конгресу «Управління публічними фінансами та проблеми забезпечення національної економічної безпеки», що проходив 12 грудня 2019 року на базі Університету державної фіскальної служби України.

Публікації відображають результати наукових пошуків авторів, присвячені висвітленню актуальних питань, пов'язаних з реформами в управлінні публічними фінансами та їх науковим забезпеченням; захистом національних податкових та митних інтересів України; публічним та приватним інтересом в оподаткуванні, податковим комплаєнсом в умовах України; діджиталізацією в публічних фінансах; інституційними викликами в фінансових розслідуваннях; соціогуманітарною проблематикою системи забезпечення економічної безпеки України та ін.

Видання розраховане на широке коло читачів, які цікавляться окресленою проблематикою.

Редакційна колегія не завжди поділяє позицію авторів.
За точність викладеного матеріалу відповідальність покладається на авторів.

УДК 351.72:005(06)
ББК 65.261-21Я431

© Університет державної фіскальної служби України, 2019